

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH:

KRZYŻ (ZA IKONOSTASEM)

Z CERKWI PRAWOSŁAWNEJ P.W. ŚW. MIKOŁAJA

W ZABŁOCIU
21-509 KODEN

powiat bialski

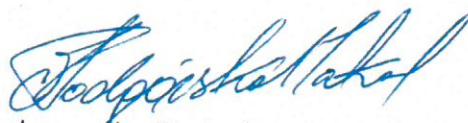
diecezja lubelsko – chełmska

data i nr rejestru zabytków

B/518 z 31.07.2008

125, 044. 20.1.2013
20.08.2023
Z up. Lubelskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków

mgr inż. arch. Arkadiusz Bojczuk
Kierownik Delegatury w Białej Podlaskiej

Opr. Małgorzata Podgórska – Makal
Konservator dzieł sztuki
Upr. konserwatorskie 20/K/97
Nr dyplomu ASP w Warszawie 4997

LUBLIN

styczeń 2021

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

• OPIS

KRZYŻ PROCESYJNY (za ikonostasem)

Wymiary: 90 x 71 cm.

Technika: olejna na desce, deska lipowa polichromowana dwustronnie, złocenia

Rama ikony drewniana, złocona.

Czas powstania 2 poł XIX w.

Krzyż drewniany o trójlistnie zakończonych ramionach. Malowany dwustronnie.

Na awersie na brązowo malowany krzyż, na jego tle figura Ukrzyżowanego Chrystusa ze złotą aureolą wokół głowy. Chrystus półnagi, wokół bioder białe perizonium. Nad głową biała tablica z literami cyrylicą oraz w zwieńczeniu przedstawienie Boga Ojca w obłokach. Pod krzyżem malowana górką, czaszka i piszczele.

Na lewym ramieniu krzyża Matka Boska w popiersiu, w niebieskiej sukni i białej chuście.

Na prawym ramieniu Św. Jan w popiersiu w zielonej sukni. Tło postaci złoczone z grawerunkiem.

Rewers z wizerunkiem Chrystusa Zmartwychwstałego w centrum. Chrystus w białej szacie na obłoku, obok anioł w półpostaci w zielonej szacie. Na zakończeniach ramion przedstawienia Ewangelistów. Na lewym ramieniu przedstawienie ewangelisty Mateusza w popiersiu, na prawym św. Jana, w górze Św. Marek, w dole Św. Łukasz.

Tło złoczone, bogato grawerowane z obrzeżem w formie bordiury z emalią.

Umieszczony na wysokiej podstawie.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Obiekt znajduje się w świątyni czynnej, w której systematycznie odbywają się nabożeństwa. Krzyż jest elementem ruchomym, który z racji pełnionej funkcji narażony jest na uszkodzenia mechaniczne.

Świątynia jest murowana, w latach 70. XX wieku w cerkwi prowadzone były szeroko zakrojone prace remontowe. W 1989 w cerkwi odnowione zostało pokrycie dachowe, zaś cztery lata później odmalowano wnętrze świątyni.

Stan krzyża wymaga przeprowadzenia pełnych zabiegów konserwatorskich.

Złocenia są w bardzo złym stanie, widoczne są rozległe spękania i liczne odpryski gruntu. Znaczne przetarcia złota, aż do czerwonego pulmentu wynikają z niewłaściwych sposobów czyszczenia obiektu. Widoczne są pęknięcia i ubytki gruntu w miejscach łączeniach desek.

Znaczne ubytki złoczeń i gruntów znajdują się na brzegach ramion krzyża.

Część cokołowa – stojak, przemalowana na niebiesko.

Warstwa malarska przedstawień mocno zabrudzona, werniks pożółkły, widoczne rozległe ubytki w warstwie malarskiej i w gruncie. Widoczne przetarcia warstwy malarskiej.

Znaczne ubytki emalii w ornamentyce.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Pierwszym etapem prac będzie wykonanie dokładnej dokumentacji fotograficznej i opisowej dokumentującej stan zachowania obiektu. Następnie zostaną wykonane odkryvky na powierzchniach przemalowanych postumentu w celu ustalenia pierwotnej kolorystyki. Wyniki badań zostaną przedstawione komisji konserwatorskiej w celu akceptacji oryginalnego koloru. Powierzchnia postumentu zostanie oczyszczona chemicznie i mechanicznie z wtórnych warstw farby. Oczyszczanie wykonane zostanie chemicznie preparatami do usuwania przemalowań olejnych jak Tirolak lub Remosol, oraz mechanicznie skalpelami, nożami szewskimi i cykliną. Po odstonięciu oryginalnej warstwy farby, powierzchnia zostanie doczyszczona z zabrudzeń. Wykonane zostaną niezbędne prace stolarskie polegające na wzmocnieniu konstrukcji drewnianej. Uzupełnienia wykonane zostaną z drewna tego samego gatunku co drewno użyte oryginalne. Wykonana zostanie dezynfekcja drewna preparatem Lichenicida w etanolu. W miejscach osłabionych np. wskutek działania wilgoci (podstawa), drewno zostanie wzmocnione strukturalnie 5 % roztworem żywicy Paraloid B 72 w toluenie. Drobnie ubytki podłoża zostaną uzupełnione akrylową szpachlą do drewna w kolorze drewna oryginalnego. Powierzchnia gruntu zostanie opracowana zgodnie z fakturą powierzchni oryginalnej. Po wykonaniu uzupełnień wykonany zostanie retusz kolorystyczny podstawy zgodnie z pierwotną kolorystyką. Jednocześnie zabezpieczone i podklejone zostaną odspojone partie oryginalnej malatury i złocień na krzyżu. Podklejanie wykonane zostanie wodną dyspersją polioctanu winylu (POW). Wykonane zostaną rekonstrukcje złocień złotem płatkowym 23¼K zgodnie z ich pierwotnym układem. Warstwa malarska zostanie oczyszczona z zabrudzeń, pociemniałego i pożółkłego werniksu preparatem dobranym na podstawie prób skuteczności (Contrad 2000, Voulpex). Złocenia zostaną wstępnie oczyszczone gumką w proszku. Po wstępnym oczyszczeniu podjęta zostanie decyzja w sprawie dalszej ingerencji w złoczone partie tła. Wykonane zostaną uzupełnienia ubytków warstwy gruntu na licu krzyża do wysokości warstwy malarskiej. Powierzchnia kitów zostanie opracowana zgodnie z fakturą powierzchni oryginału. Wykonany zostanie retusz uszkodzonych partii złotego tła złotem płatkowym i złotem w proszku. Scalenie partii złoczonych wykonane zostanie tak, aby nie stracić rysunku grawerunku. Możliwe jest przezłoczenie całych partii złocień w taki sposób aby nie zatracić ostrości rysunku modelunku. Po oczyszczeniu i uzupełnieniu ubytków warstwa malarska pokryta zostanie werniksem retuszerskim po czym wykonany zostanie retusz warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego w technice olejno – żywicznej. Po wypunktowaniu ikona zostanie zabezpieczona werniksem końcowym damarowym. W trakcie trwania prac konserwatorskich prowadzona będzie dokumentacja wykonanych zabiegów. Wszystkie zmiany programu prac konserwatorskich uzgodnione zostaną z przedstawicielami WUOZ.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

1. Wykonanie badań obiektu: stanu zachowania drewna i badań kolorystyki pierwotnej.
2. Usunięcie przemalowań z postumentu metodami chemicznymi przy użyciu preparatów Remosol, Tirolak, oraz mechanicznie.
3. Dezynfekcja drewna preparatem Lichenicida w etanolu.
4. Podklejenie odspojonej warstwy malarskiej i partii złoczonych dyspersją wodną POW.
5. Wykonanie niezbędnych prac stolarskich – wzmocnienie konstrukcji,
6. Impregnacja – wzmocnienie strukturalne osłabionych partii drewna poprzez zaimpregnowanie 5% roztworem żywicy Paraloid B 72.
7. Założenie kitów akrylowych i epoksydowych w partiach drewna z malaturą (postument).
8. Delikatne oczyszczenie złotego tła ikony metodą gumowania – gumką w proszku.
9. Oczyszczenie partii złoczonych przy użyciu gumki oraz środków powierzchniowo czynnych (Contrad 2000).
10. Oczyszczenie warstwy malarskiej z brudu i pożółkłego werniksu preparatami dobranymi na podstawie wykonanych prób wrażliwości warstwy malarskiej (Contrad 2000, Voulpex).
11. Podklejenie łuszczącej się i odspojonej warstwy malarskiej i partii złoczeń (dyspersja wodna POW).
12. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem pośrednim.
13. Wykonanie uzupełnień gruntów kredowo-klejowych.
14. Opracowanie powierzchni gruntu zgodnie z fakturą oryginału.
15. Wykonanie retuszu złoczeń złotem płatkowym (23³/₄K) oraz złotem w proszku zgodnie z pierwotnym układem.
16. Punktowanie warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego techniką olejno-żywiczną.
17. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem damarowym końcowym.
18. Scalenie kolorystyczne warstwy malatury postumentu emalią akrylową do drewna o wykończeniu satynowym, dobarwianą ręcznie do koloru oryginału.
19. Wykonanie dokumentacji przebiegu prac.

mgr Małgorzata Podgórska-Makal
nr dyplomu ASP w Warszawie 4997
upr. konserwatorskie. 20/K/97
20-282 Lublin, ul. Królowej Jadwigi 6/7
tel. 501030663, 501030687

Lublin 25 styczeń 2021

Fot. nr. 1 - Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Krzyż (za ikonostasem).
Awers - stan istniejący.

Fot. nr. 2 - Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – – Krzyż (za ikonostasem).
Rewers - Stan istniejący.